

Helsingin kaupunki

Yhteenvetoraportti vuoden 2020 tilintarkastuksesta

KPMG Oy Ab

29.04.2021

Raportin sivumäärä 7

Sisällysluettelo

1	Yhteenveto	1
2	Tilintarkastuksen toteuttaminen	1
3	Konsernin tuloksen muodostuminen ja taseasema	2
4	Kaupunkikonsernin toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot	3
5	Kaupungin talousarvion toteutuminen ja toimintakertomus sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot	4
6	Tytäryhtiöt	6
7	Liikelaitokset ja rahastot	6
8	Hallinto, taloushallinnon sisäinen valvonta ja kirjanpito	6

1 Yhteenveto

Suorittamiemme tarkastustoimenpiteiden perusteella voimme yhteenvetona todeta, että Helsingin kaupungin vuoden 2020 tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti ja tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kaupunkikonsernin ja kaupungin vuoden 2020 tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta. Valtionosuuksien perusteista annetut tiedot ovat tarkastetuilta osin oikeita. Kaupungin hallintoa on tarkastetuilta osin hoidettu kuntalain ja valtuuston päätösten mukaisesti emmekä ole todenneet vakavia puutteita kaupungin sisäisen valvonnan, riskienhallinnan tai konsernivalvonnan järjestämisessä.

Toimintakertomus sisältää sitä koskevien säännösten mukaiset tiedot. Konsernin ja kaupungin rahoituslaskelmat on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti ja liitetiedoissa on esitetty säännösten edellyttämät tiedot olennaisilta osiltaan.

Kaupungin järjestämässä tytä- ja osakkuusyhtiöitä koskevassa omistajaohjauksessa on käsityksemme mukaan huolehdittu riittävässä laajuudessa siitä, että yhtiöiden toiminnassa on otettu huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Konserniohjauksessa on annettu tarpeelliset määräykset omistajaohjauksen toteuttamiseksi. Kaupunkistrategian toteutumista on mielestämme asianmukaisella tavalla arvioitu ja seurattu myös osana tytäryhteisöjen konserniohjausta.

Tarkastushavaintojen mukaan konsernin ja kaupungin tulos ja sen muodostuminen on olennaisilta osiltaan looginen myös tilikauden aikaisiin ja aikaisempien vuosien havaintoihin nähden. Sama koskee konsernin ja kaupungin tasetta ja sen rakennetta. Meneillään oleva koronaepidemia on olennaisella tavalla vaikuttanut kaupungin tuloihin ja menoihin ja tämän takia tuloslaskelman luvut tunnuslukuineen eivät kaikilta osiltaan ole vertailukelpoisia vuoden 2019 tietoihin.

Tarkastushavaintojen perusteella kaupungin ja tarkastamiemme tytäryhtiöiden taloushallinnon sisäinen valvonta on kokonaisuuden kannalta mielestämme järjestetty pääosin asianmukaisesti. Kehittämistarpeita on aiempien vuosien tapaan ostolaskujen ja niihin liittyvien sopimusten käsittelyssä, hankintojen kilpailuttamisissa ja mm. yksittäisissä kirjanpitoaineistoissa kuten muistiotositteet ja tase-erittelyt.

Suurten investointihankkeiden budjettiseurantaan, myös hankkeiden kuluessa, on tarpeen kiinnittää huomiota.

Kaupunginhallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelystä on kuntalain mukainen.

2 Tilintarkastuksen toteuttaminen

Tilintarkastus on toteutettu julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä tarkastuslautakunnalle esitetyn vuodet 2019 - 2022 koskevan tarkastussuunnitelman ja vuoden 2020 työohjelman mukaisesti. Tilintarkastuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettu huomioon olennaisuus ja suhteellinen riski.

Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Jorma Nurkkala ja varatilintarkastajana JHT, KHT Juha Huuskonen. Tarkastusaluevastuullisina tilintarkastajina ovat toimineet JHT, HT Tuomas Koskiniemi, KHT Mikko Laitinen, KHT Pepe Tamminen, JHT, KHT Päivi Rintala, JHT, KHT Heikki Ruosteenoja ja JHT, HT Kirsi Sova. Tarkastusten suorittamiseen on osallistunut lisäksi avustavia tarkastajia. Tietojärjestelmätarkastajina ovat toimineet CISA Janne Vesa ja CISA Kaisa Lappalainen-Metsälä. Arvonlisäveroasiantuntijoina on toiminut Marko Ojala. Tilintarkastuksen tukena on lisäksi toiminut muita KPMG:n asiantuntijoita.

Tilintarkastus on tehty yhteistyössä tarkastusviraston tarkastajien kanssa. Tarkastusviraston työn osuuksista on laadittu kohdekohtaiset suunnitelmat ja tarkastusmuistiot. Tarkastusviraston rooli on aiempien vuosien tapaan ollut merkittävä. Olemme perehtyneet sisäisen tarkastuksen vuoden 2020 raportteihin.

Tilikauden aikaisesta tarkastuksesta on laadittu kaksi väliraporttia, jotka on tarkastuslautakunnan lisäksi annettu tiedoksi kaupungin johdolle ja muille vastuuhenkilöille. Erilliset raportit on laadittu työohjelman mukaisesti toimialojen ja suurimpien tytäryhtiöiden samoin kuin liikelaitosten tilintarkastuksista. Tarkastuslautakunnan laatimaan vuotta 2020 koskevaan arviointikertomukseen on perehdytty. Arviointikertomuksessa on tuotu esiin mm. tarpeet hallita suuria investointeja nykyistä paremmin panostamalla riittävästi suunnitteluun.

Tilikauden päättymisen jälkeen on tarkastettu kaupungin tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen, liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätökset sekä valtaosa KPMG:n tarkastettavina olleiden tytäryhteisöjen tilinpäätöksistä. Yhtiökokousten tekemien päätösten mukaisesti muut tilintarkastustoimistot ovat vastanneet osasta tytäryhtiöiden tilintarkastuksista ja olemme perehtyneet heidän raportointiinsa. Tytäryhtiöiden tilintarkastuksista on annettu vakiomuotoiset tilintarkastuskertomukset.

Kaupungilla on oma eläkesääntö ja siihen liittyvä taseen pakollinen varaus on 60 miljoonaa euroa ja väheni tilikauden aikana 8 miljoonaa euroa eläkevastuulaskelmien päivittämisen seurauksena. Suosittelemme kiinnittämään edelleen huomiota pakollisten varausten laskentaperiaatteisiin mukaan lukien mm. ympäristövastuut ja niistä esitettävät liitetiedot.

3 **Konsernin tuloksen muodostuminen ja taseasema**

Konsernin tilikauden tulos oli 605 miljoonaa euroa ja 63 miljoonaa euroa vuoden 2019 tulosta korkeampi. Verotulot kasvoivat 72 miljoonaa euroa ja valtionosuudet 247 miljoonaa euroa. Toimintatuottojen osuus toimintakuluista oli 59,4 prosenttia kun suhde edellisenä vuonna oli 61,5 prosenttia. Pandemian hoitoon liittyvillä valtiolta saaduilla avustuksilla on merkittävä vaikutus tuloksen muodostumisen kannalta. Tätä on asianmukaisella tavalla selostettu toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutumisvertailuja koskevissa teksteissä. Toimintakate heikkeni 246 miljoonaa euroa lähinnä toimintakulujen kasvun takia.

Likvidien varojen määrä kasvoi ja rahavarojen määrä vuoden lopussa oli noin 1.630 miljoonaa euroa. Investointimenot kasvoivat jonkin verran ja olivat noin 2.270 miljoonaa euroa. Toiminnan rahavirralla ei kyetty kokonaan kattamaan nettomääräisiä investointimenoja vaan korollisten velkojen määrä kasvoi, mutta kasvu oli vähäinen. Konsernin taserakenteessa ei kokonaisuutena vuoden 2020 aikana tapahtunut olennaisia muutoksia. Konsernin omavaraisuusaste on noin 62 prosenttia oman pääoman ollessa noin 12,8 miljardia euroa (edellinen vuosi 12,2 mrd. eur).

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Konsernitilinpäätökseen on sisällytetty kaikki konserniyhtiöt ja -säätiöt sekä kaikki jäsenkuntayhtymät ja osakkuusyhtiöt lukuun ottamatta 14 pientä osakkuusyhtiötä, joiden yhdistämättä jättämisellä ei ole olennaista vaikutusta konsernin tulokseen tai taloudelliseen asemaan.

Konsernin omavaraisuusaste on hyvällä tasolla. Rahoitusasema oli tilinpäätöshetkellä turvallinen. Kuten tilinpäätöksessä on todettu saattaa meneillään oleva pandemia vaikuttaa merkittäväällä tavalla kaupungin ja sen konsernin taloudelliseen asemaan mukaan lukien rahoitustilanne. Vuoden 2021 talousarvioon ja sen mukaiseen rahoitusennusteen sisältyy pandemian vuoksi tavanomaista suurempi epävarmuus. Korostamme edelleen rahoitussuunnittelun merkitystä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Kuten toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksen liitetiedoissa on todettu, HKL:llä on edelleen merkittävä erimielisyys toimittajan kanssa koskien metron automatisointiin liittyvien sopimusten purkamista. Asiasta on saatu käräjäoikeuden ratkaisu, eikä kaupungin asema ratkaisun myötä ole käsityksemme mukaan heikentynyt. Osakkuutensa kautta Helen-konsernilla on edelleen huomattava intressi Eurajoen ydinvoimahankkeessa, mistä on myös annettu asianmukainen selostus tilinpäätöksen liitetiedoissa.

4 **Kaupunkikonsernin toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot**

Pääosa tytäryhtiöille asetetuista tavoitteista toteutui. Emme ole todenneet olennaisia kehittämiskohteita konsernivalvonnan järjestämisessä

Konsernin tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot on laadittu niitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Emme ole todenneet olennaista huomautettavaa tulojen tai menojen jaksottamisessa, tase-erien täsmäyttämisessä tai rahoituslaskelman ja liitetietojen lukujen johtamisessa. Seuraavissa asioissa todettiin täsmennettävää ja tarkastuksen yhteydessä sovittiin näiden asioiden kuntoon saattamisesta vuoden 2021 tilinpäätöksessä. Todetut erot ja kehittämiskohteet eivät ole tilintarkastuksen johtopäätösten kannalta olennaisia, mutta kuitenkin tärkeitä:

— Lomapalkkavelkalaskelma osoittaa 11 miljoonaa euroa suurempaa velkaa kuin mitä on kirjattu kaupungin tilinpäätökseen.

- Vaihto-omaisuuteen sisältyvät suojarusteet on arvostettu hankintamenoon, vaikka niiden jälleenhankintahinnat olivat tilinpäätöshetkellä 10 miljoonaa euroa alhaisemmat.
- Tytär- ja osakkuusyhtiöiden konserniraportoinnissa todettiin haasteita, joista käymme erikseen keskustelut vastuutahojen kanssa. Osakkuusyhtiöiden tulososuus konsernitilinpäätöksessä ei ole looginen suhteessa yhtiöiden yhteenlaskettuun tulokseen.

Vuoden 2020 intressitaholiiketoimissa ei ole olennaisia volyymimuutoksia verrattuna edelliseen vuoteen. Kyseessä ovat kaupungin liiketoimet tytäryhtiöiden ja säätiöiden kanssa. Osakkuusyriytysten kanssa tehdyt liiketoimet on vuoden 2019 tapaan katsottu Helsingin kaupungin näkökulmasta epäolennaisiksi. Lisäksi liitetiedoissa on todettu edellisen vuoden tilinpäätöksen tapaan, että kaupungin johtavilta viranhaltijoilta ja luottamushenkilöiltä saatujen tietojen mukaan heillä ei ole ollut intressitaholiiketoimia Helsingin kaupungin kanssa. Kilpailuneutraaliteettia koskevat raportointivaatimukset on ensimmäistä kertaa sisällytetty tilinpäätökseen eikä meillä ole huomautettavaa raportoinnin suhteen.

5 Kaupungin talousarvion toteutuminen ja toimintakertomus sekä tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot

Talousarvion toteutumista ja toimintakertomusta koskevissa tiedoissa on käsityksemme mukaan asianmukaisella tavalla selostettu kaupungin ja sen konsernin vuoden 2020 aikaisia tapahtumia mukaan lukien pormestarin katsaus, olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa, konsernivalvonta, riskienhallinta sekä kuntakonsernin ja kaupungin toiminta ja talous.

Kaupungin käyttötalouden sitovista määräraha- tai toimintakatetavoitteista toteutui pääosa. Alitettujen tavoitteiden osalta kaupunginvaltuusto on myöntänyt asianmukaiset ylitysoikeudet tilinpäätöshetken jälkeen. Kaupungin toimintatulot toteutuivat talousarviota korkeampina samoin kuin toimintamenot. Taustalla olevia syitä on asianmukaisella tavalla selostettu käyttötalouden toteutumisosiossa.

Toimintakertomukseen on jäänyt joitain virheitä, jotka eivät ole kokonaisuuden kannalta olennaisia. Kokonaisuutena tekstiosat ovat hyvin laadittuja ja sama koskee kaupungin tuloslaskelmaa, tasetta, rahoituslaskelmaa ja liitetietoja. Toimintakertomuksessa on arvioitu meneillään olevan pandemian vaikutuksia alkaneen vuoden toimintaan ja talouteen.

Kaupungin tilikauden tulos oli 497 miljoonaa euroa, joka on 120 miljoonaa euroa vuoden 2019 tulosta alhaisempi. Palveluostojen kasvoivat 4 prosenttia. Edellisenä vuonna kasvu oli jopa 11 prosenttia. Verotulot kasvoivat 72 miljoonaa euroa, kun kasvu edellisenä vuonna oli 77 miljoonaa euroa. Pandemian hoitoon liittyvillä valtionosuuksilla oli merkittävä vaikutus tuloksen muodostumisissa. Nettorahoitustuotot olivat samalla tasolla kuin vuotta aiemmin.

Kaupungin rahoitus- tai taseasemassa ei tapahtunut kokonaisuutena olennaisia muutoksia vuoden 2020 aikana. Toiminnan ja investointien rahavirta oli 8 miljoonaa euroa negatiivinen.

Käyttötalouden tulot toteutuivat 60 miljoonaa euroa talousarviota korkeampina ja menot 20 miljoonaa euroa. Yksittäisille talousarviolytymyksille on valtuuston myöntämät ylitysluvat.

Koko kaupungin vuosikate riitti vuonna 2020 kattamaan suunnitelman mukaiset poistot. Vuosina 2021 – 2023 investointimenojen ennakoitaan ylittävän vuosikatteen merkittävästi, mikä johtaisi nettomääräisen velan kasvuun. Taloussuunnitelman mukaan tätä kuitenkin kompensoi pysyvien vastaavien myynneistä saatavat tulot. Luonnollista epävarmuutta näihin tuloihin aiheuttaa meneillään oleva pandemia ja sen kesto.

(milj. euroa)	Talous-suunnitelma 2023	Talous-suunnitelma 2022	Talousarvio 2021	Toteutunut 2020	Talousarvio 2020	Toteutunut 2019
Vuosikate	535	566	523	863	636	741
Poistot	-409	-395	-394	-376	-373	-364
Kate poistojen jälkeen	126	171	129	487	263	377
Investointi-menot	-921	-920	-881	-1047	-1046	-780

Taulukko: Helsingin kaupunki (sisältäen liikelaitokset, itsenäisinä taseyksikköinä toimivat rahastot sekä sisäisten erien eliminoinnit).

Investointiosan menot ilman liikelaitoksia ja rahastoja toteutuivat 71 miljoonaa euroa talousarviota korkeampina. Eri perusteilla myönnettyt ylitysoikeudet olivat 156 miljoonaa euroa, jolloin investointimenoihin oli ylitysoikeuksien jälkeen käytettävissä tilikaudella yhteensä 977 miljoonaa euroa. Kokonaisuutena investointeihin varatuista määrärahoista (talousarvio ja ylitysoikeudet) käytettiin 90 prosenttia (edellisvuonna 82 %). Maaomaisuuden 100 miljoonan euron myyntitavoite saavutettiin, kun kauppahinnat yhteensä olivat 122 miljoonaa euroa (edellisvuonna 141 miljoonaa euroa) ja kertyneet myyntivoitot 115 miljoonaa euroa. Keskimääräinen myyntivoitto oli siten yli 90 prosenttia kauppahinnasta aiempien vuosien tapaan.

Rahoitusosan, ilman liikelaitoksia ja rahastoja, vaikutus maksuvalmiuteen oli 259 miljoonaa euroa. Vuosikate toteutui noin 220 miljoonaa euroa talousarviota suurempana. Ennakoiduista noin 90 miljoonan euron pitkäaikaisista lainoista nostettiin 68 miljoonaa euroa. Nettomääräiset investointimenot toteutuivat budjetoidulla tasolla. Toiminnan ja

investointien rahavirta toteutui talousarviota suurempana 242 miljoonaa euroa johtuen pääasiassa vuosikatteesta, joka oli 228 miljoonaa euroa talousarviota suurempi.

6 Tytäryhtiöt

Tarkastamiemme tytäryhtiöiden vuoden 2020 tilinpäätökset ja toimintakertomukset on laadittu pääosin voimassa olevien säännösten mukaisesti. Yhtiöiden taloushallinnon sisäisessä valvonnassa ei ole todettu olennaisia kehittämiskohteita. Muiden tilintarkastustoimistojen laatimat tilintarkastuskertomukset ovat vakiomuotoisia.

7 Liikelaitokset ja rahastot

Liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätökset on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti eikä niiden taloushallinnon sisäisen valvonnan järjestelyissä ole todettu olennaisia puutteita.

8 Hallinto, taloushallinnon sisäinen valvonta ja kirjanpito

Tilintarkastuksessa on perehdytty kaupunginvaltuuston ja -hallituksen tekemiin päätöksiin ja seurattu kaupungin toimialojen ja liikelaitosten päätösten toteuttamista. Tarkastusviraston laatimat raportit on annettu tiedoksi tarkastuskohteille. Kaupungin hallintoa on käsityksemme mukaan kokonaisuutena hoidettu kuntalain ja valtuuston tekemien päätösten mukaisesti.

Ottaen huomioon tilintarkastushavainnot mukaan lukien tarkastusviraston tekemän työn ja heidän raportointinsa ja myös sisäisen tarkastuksen tekemät havainnot, kiinnitämme huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin, missä kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia on todettu myös aiempina vuosina ja niistä on myös raportoitu vastuutahoille:

- Hankintatoiminnassa tulee aina noudattaa kaupungin sisäisistä ohjeistuksista myös siinä, että laskut perustuvat niitä koskeviin sopimuksiin ja muuhun dokumentaatioon myös niin että näiden dokumenttien yhteys laskuihin on myös jälkikäteen todennettavissa käytössä olevien hyväksymisrutiinien lisäksi.
- Huomiota tulee entistä enemmän kiinnittää kilpailutusten kattavuuden varmistamiseen ja hankintalainsäädännön muotoseikkojen huolelliseen noudattamiseen koko kaupunkikonsernin tasolla. Yksittäisten suurten hankkeiden kustannusten hallintaan hankkeiden aikana tulee kiinnittää erityistä huomiota.
- Aiempien vuosien tapaan kehittämistarpeita on kaupungin taloushallinnon hoidossa kuten palkanlaskenta, kirjanpidon dokumentaatio mukaan lukien muistiotositteet, tase-erittelyjen laatiminen ja sisältö samoin kuin mm. käyttöomaisuuden hallinta ja irtaimistojen seurannan järjestelyt.
- Sisäinen tarkastus on vuoden 2020 aikana tehnyt lukuisia tarkastuksia. Myös näiden raporttien tuloksia tarkasteltaessa todetaan sisäisen valvonnan kehittämistarpeita. Sisäisen tarkastuksen vuoden 2020 vuosiraportissa on huomautettavaa todettu

kokonaisuutena erityisesti liikuntapalvelukokonaisuuden maa-alueiden vuokrausprosessissa, sosiaali- ja terveystoimialan lainattavien apuvälineiden hallinnassa ja kaupunkiympäristötoimialan kemikaalien käsittelyssä ja varastoinnissa. Sisäinen tarkastus on vuoden 2020 aikaisissa raporteissaan antanut eri toimialoille suosituksia sisäisen valvonnan toimintojen kehittämiseksi.

Helsinki 29. huhtikuuta 2021

KPMG Oy Ab

Jorma Nurkkala
JHT, KHT

Pepe Tamminen
KHT

Jakelu:

Tarkastuslautakunta
Pormestari
Apulaispormestarit
Kaupunginvaltuusto
Kansliapäällikkö
Kaupunginsihteerit
Toimialajohtajat
Palvelukokonaisuuksien johtajat
Rahoitusjohtaja
Talousarviopäällikkö
Tietohallintojohtaja
Viestintäjohtaja
Digitalisaatiojohtaja
Riskienhallinnan asiantuntija
Toimitusjohtajat
Taluspäälliköt
Hallintojohtajat
Hallintopäälliköt

Oikeuspalvelut
Sisäinen tarkastus
Tarkastusvirasto

